

УДК 637.1:338.432

Кравців І.К., асистент[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ
МОЛОКА ТА МОЛОКОПРОДУКТІВ**

У статті аналізуються чинники негативного впливу на молочне скотарство. Розглядаються перспективи його розвитку та обґрунтовано можливі шляхи підвищення конкурентоспроможності товаровиробників ринку молока та молокопродуктів.

Для вдосконалення функціонування ринку молока і молочних продуктів запропоновано підвищити ступінь інфраструктурного освоєння ринку: сформувати мережу оптових ринків у містах; збільшити обсяг продукції, що реалізується, за прямими зв'язками та цінами, які визначає попит та пропозиція.

Ключові слова: *організація виробництва, молоко, ринок молока, кон'юнктура ринку, сировина, постачальники, молочна продукція, конкурентоспроможність, рентабельність, молокопереробні підприємства.*

Постановка проблеми. Проблеми організації виробництва молока не нові. Молочна промисловість належить до провідних у харчовій і переробній галузях та формує достатньо привабливий за обсягами ринок. Це пов'язано з тим, що продукція молочної галузі займає важливе місце у споживанні. Сталий попит на молоко і молочні продукти в умовах неналежної пропозиції призводить до підвищення цін на них і посилення соціальних потреб.

Аналіз останніх досліджень. Динаміці розвитку ринку молока і молочної продукції і виявленню ключових проблем його функціонування присвячено багато наукових досліджень.

Аналіз стану сировинної бази в аспекті проблем, з якими зіштовхнулася молокопереробна галузь, проводили такі вчені-економісти: Б.М. Деньківський, Є.П. Ігнатенко, М.В. Місюк, О.О. Швець. Питання стану виробництва молока та молочної продукції неодноразово порушували Ю.А. Толбатов, О.Г. Семененко, Л.В. Протосова, О.М. Гіржева, О.О. Швець, О.В. Мороз. Питанню якості молока та молочної продукції приділена увага у працях М.В. Місюка, Л.В. Протасової, С.В. Васильчак, Р.В. Глібова, В.П. Галушко.

Більшість дослідників пов'язують кризові явища у молочному скотарстві з руйнуванням цілісних майнових комплексів галузі у сільськогосподарських підприємствах в процесі їх реорганізації на засадах приватної власності, вилучення сільськогосподарських угідь, неналежною науковою підтримкою щодо виведення нових порід великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності.

Мета статті є виявлення організаційних чинників та обґрунтування можливих шляхів підвищення функціонування ринку молока та молокопродуктів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Головною проблемою розвитку виробництва молочних продуктів є зменшення обсягів виробництва молочної сировини. Як свідчать статистичні дані, з кожним роком знижується виробництво сировини. За даними Державної служби статистики України [3], рентабельність виробництва молока за більшістю періодів була від'ємною. Лише з 2010-2011рр. була більш-менш рентабельною порівняно з 2009 роком.

Проблеми, які існують у молочній галузі, реально подолати тільки за рахунок застосування нових підходів до інтенсифікації у напрямі підвищення рівня і повноцінності годівлі корів, впровадження інноваційних технологій і форм організації конкурентоспроможного виробництва.

У молочному бізнесі основними факторами прибуткового виробництва є висока ціна і низька собівартість продукції.

Середні ціни реалізації 1т молока, які склалися в сільськогосподарських підприємствах у 2012-му році, були менші майже на 12,9% проти рівня 2011-го року. Внаслідок цього рентабельність виробництва молока знизилася до 2,3% проти 18,5% в 2011-му році.

Таблиця 1

Виробництво та рентабельність молока в Україні

Роки	Виробництво молока в Україні, тис.тонн	Рентабельність виробництва молока, %
2009	11609,6	1,4
2010	11248,5	17,9
2011	11086,0	18,5
2012	11377,6	2,3

*Джерело: Державна служба статистики України

Споживання молочних продуктів на пряму залежить від купівельної спроможності населення, цін на молочну продукцію та від якості продукції. Крім того, обсяги виробництва молочної продукції залежать від обсягів виробництва молока та стану тваринництва в Україні. Випередження темпів скорочення поголів'я над скороченням виробництва молока пов'язано з тим, що ліквідується насамперед найменш продуктивне стадо.

Основною причиною зазначеної негативної динаміки у тваринництві є збитковість отримання ВРХ, яка зумовлюється ситуацією як на молочному, так і м'ясному ринках.

З метою сприяння розвитку молочної галузі було створено державну цільову програму розвитку молочного скотарства до 2020 р.

За останні роки динаміка зміни чисельності поголів'я корів виявилася менш залежною від коливання рентабельності виробництва молока, а отже, є більш стійкою до впливу ринкової кон'юнктури.

У групі сільськогосподарських підприємств із мінімальним рівнем рентабельності виробництва молока 0-5% загальний обсяг виручки виявився

нижчим порівняно з групою із рівнем збитковості 0,1 до 10%. Проте за рахунок нижчої собівартості молока виробництво виявилось прибуткове саме в першій групі, а не в порівнювальній, при майже однаковій їх частці у загальній кількості господарств і вищій питомій вазі обсягу одержаного чистого доходу.

Таблиця 2

Групування сільськогосподарських підприємств України за прибутковістю виробництва у 2012 році

Підприємства з рівнем рентабельності, %	Загальна кількість підприємств, %	Загальний обсяг чистого доходу, %	Рівень рентабельності, %	Собівартість виробництва реалізованої продукції, грн за 1т
0-5,0	15,8	13,5	2,2	2385,4
5,1-10,0	7,9	8,7	7,1	2336,4
10,1-15,0	6,3	5,9	12,3	2211,7
15,1-20,0	3,8	5,1	17,4	2119,2
20,1 і вище	16,6	27,8	36,9	1961,2
-0,1-10,0	17,7	20,3	-5,4	2529,9
-10,1-20,0	10,4	7,8	-15,0	2635,3
-20,1-35,0	12,5	8,4	-26,0	2915,3
-35,1-50,0	6,3	2,2	-40,2	3526,1
-50,1-65,0	3,2	0,3	-55,0	4166,1
-65,1-70,0	0,6	0,0	-66,5	5248,4
-70 і нижче	0,9	0,0	-76,0	6963,5
у середньому	100,0	100,0	2,3	2381,8

*Джерело: Державна служба статистики України

Водночас ціна реалізації продукції залишається не менш важливим фактором, що впливає на економічну ефективність молока.

Світові тенденції свідчать про те, що попит і ціни на молочну сировину будуть в майбутньому лише зростати. Все це безумовно, позначиться на ціні молока і внутрішньому ринку.

Серед основних проблем молочної галузі можна назвати такі: низький рівень технологічного оснащення молокозаводів, застаріле обладнання, недорозвиненість ринкової інфраструктури, невисокий рівень забезпеченості сировиною та завантаженості потужностей, невисока якість кінцевої продукції підприємств молочної промисловості, зниження попиту на продукти переробки у зв'язку із низькою купівельною спроможністю населення області, зокрема сільських районів, високий рівень конкуренції з боку потужних підприємств, оснащених сучасним обладнанням та технологіями [2]. І це може бути серйозною загрозою виробництва якісної молочної продукції.

Висновки. Основними проблемами на ринку молока та молочної продукції є недостатня кількість та якість молока-сировини, що негативним чином впливає на виробництво молочної продукції та загострює проблему збуту продукції, особливо на зовнішньому ринку.

Причинами цього є скорочення поголів'я тварин, низький рівень оновлення основних засобів, великі строки окупності вкладених коштів.

Тому першочергове завдання нашої держави полягає у створенні законодавчої бази, яка б забезпечувала умови для ефективної діяльності молокопереробних підприємств, створення конкурентного середовища у галузі та захист споживачів від неякісної молочної продукції.

Література

1. Белінська Н.С. Економічна ефективність підприємницької діяльності молокопереробних підприємств ті шляхи її підвищення: монографія.- Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2005. – 280 с.
2. Волошина З. Молочники: труднощі як поштовх до розвитку / З. Волошина // Агробізнес сьогодні. – 2012. – № 6 – С. 48 – 49.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www / ukrstat . gov . ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
4. Зубченко В.В. Якість молока як основний чинник забезпечення конкурентоспроможності продукції / В. В. Зубченко // Вісник аграрної науки. – 2011. – № 4. – С. 79 – 81.
5. Кернасюк Ю. Рентабельність виробництва молока / Ю. Кернасюк // Агробізнес сьогодні. – 2012. – № 12. – С. 62 – 67.

Аннотация

В статье анализируются факторы негативного влияния на молочное скотоводство. Рассматриваются перспективы его развития и обоснованы возможные пути повышения конкурентоспособности товаропроизводителей рынке молока и молокопродуктов.

Для совершенствования функционирования рынка молока и молочных продуктов предложено повысить степень инфраструктурного освоения рынка: сформировать сеть оптовых рынков в городах; увеличить объем реализуемой по прямым связям и ценами, которые определяет спрос и предложение.

Ключевые слова: *организация производства, молоко, рынок молока, конъюнктура рынка, сырье, поставщики, молочная продукция, конкурентоспособность, рентабельность, перерабатывающие предприятия.*

Summary

This article analyzes the negative factors affecting the dairy cattle. It also reviews prospects for its development and justifies possible ways to improve the competitiveness of commodity producers of dairy product market.

For operation of the regional market of milk and dairy products it is offered to increase a degree of infrastructural development of the market; to generate a network of the wholesale markets in a cities; to increase volume of production; that is realized by direct connections and prices; that define a supply and demand.

Key words: *Organization of production, milk, market of milk, conjuncture market, raw material, suppliers, competitiveness, profitability, dairy enterprise.*

Рецензент – к. е. н., доцент Поперечний С.І.